

Эълomiaи Умимии Ҳукуқи Башар

Пешгуфтор

Бо дарназардошти ин, ки этирофи қадру қимат ба ҳамаи аҳли башар хос буда, ҳукуқи баробар ва дахлнопазири онҳо асоси озодӣ, адолат ва сулҳи умум аст;

бо дарназардошти ин, ки таҳқиру безътиноӣ ба ҳукуқи башар боиси сурат гирифтани аъмоли ваҳшиёнае гардидааст, ки виҷдони башариятро саҳт озурда мегардонад ва эҷоди чунин дунёе, ки дар он одамон дар сухан ва ақида озод ва аз тарсу эҳтиёҷи фориғ бошанд, ҳамчун волотарин орзуи одамон эълон гардидааст;

бо дарназардошти ин, ки ҳукуқи башар бояд бо ҳукми қонун ҳимоят карда шавад, то башар ҳамчун охирин илоҷ ба қиёми зидди зулму истибдод маҷбул нагардад;

бо дарназардошти ин, ки халқҳои Милали Муттаҳид имони худро ба ҳукуқи асосии башар, шараф ва қимати шахсияти инсония баробари ҳукуқи марду зан дар Оинномаи эълон кардаанд ва қарор додаанд, ки ба пешрафти иҷтимоӣ мусоидат карда ва дар муҳити озодтар вазъи зиндагии беҳтаре ба вуҷуд оваранд;

бо дарназардошти ин, ки давлатҳои аъзо ӯҳдадор шудаанд ба эҳтироми риояи воқеии ҳукуқи башар ва озодиҳои асосӣ бо Созмони Милали Муттаҳид ҳамкорӣ намоянд;

бо дарназардошти ин, ки ҳусни тафохуми умумӣ дар мавриди ин ҳукуку оҳидиҳо дар иҷрои пурраи ин ӯҳдадорӣ аҳамияти бузург дорад,

Ассамблеяи Генералӣ

давлатҳо эълон медоранд, то ҳар фард ва ҳар мақоми давлатӣ онро доиман дар мадди назар дошта бошад ва ҷидду ҷаҳд намояд, ки тавассути омӯзишу таълим ва бо тадбирҳои пешрафтаи миллию байналмилалӣ эътирофу иҷрои умумию самарбахши онҳоро чи дар миёни халқҳои давлатҳои Созмон ва чи дар миёни халқҳои қаламрави таҳти тобеияти ҳукуқии онҳо қарордошта ба эҳтироми ин ҳукуку озодиҳо ва таъмини онҳо мусоидат намояд.

Моддаи 1.

Тамоми одамон озод ва аз лиҳози шарафу ҳукуқ ба ҳам баробар ба дунё меоянд. Онҳо соҳиби ақлу виҷдонанд ва бояд бо якдигар муносибати бародарона дошта бошанд.

Моддаи 2.

Ҳар як инсон бояд бидуни тафовуте, махсусан аз лиҳози наҷод, ранги пӯст, ҷинсият, забон, дин ақидаи сиёсӣ ё ақидаи дигар, асли миллий ё иҷтимоӣ, вазъи молӣ, хонаводагӣ ё вазъи дигар тамоми ҳукуқ ва тамоми озодиҳоро, ки дар ҳамин ёломия зикр шудаанд, дошта бошад.

Ғайр аз ин дар заминаи мақоми сиёсӣ, ҳукуқӣ ё байналмилалии кишвар ё қаламраве, ки фард ба он таалуқ дорад, сарфи назар аз он, ки оё ин қаламрав мустақил аст, таҳти васоят қарор дорад, худидора намебошад ё истиқлолияти он бо ягон тарх маҳдуд гардонида шудааст, набояд тафовуте гузошта шавад.

Моддаи 3.

Ҳар як инсон ба ҳаёт, озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ ҳақ дорад.

Моддаи 4.

Ҳеҷ кас набояд дар ғуломӣ ё ҳолати маҷбурий нигоҳ дошта шавад; ғуломӣ ва ғуломфурӯшӣ дар ҳамаи навъҳои онҳо маън аст.

Моддаи 5.

Ҳеҷ кас набояд таҳти азият ё муомила ва ҷазои саҳт, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шарафи ӯ қарор дода шавад.

Моддаи 6.

Ҳар як инсон, дар ҳар кӯҷе, ки қарор дошта бошад, ба эътирофи ӯ ҳамчун субъекти ҳукуқӣ ҳақ дорад.

Моддаи 7.

Ҳамаи одамон дар назди қонун баробаранд ва бидуни ҳеҷ як тафовут ба ҳимояи баробари ҳукуқӣ ҳақ доранд. Ҳамаи одамон дар муқобили ҳар гуна таъбиде, ки хилофи ҳамин Ёломия мебошад ва таҳдиди таъбид аз ҷонибе, қи набошад, ба ҳимояи баробар ҳақ доранд.

Моддаи 8.

Ҳар як инсон дар сурати поймол гардидани ҳукуқҳои асосии ӯ, ки бо Конститутсия ё қонун пешбинӣ шудаанд, барои барқарорсозии пурраи онҳо аз тарафи судҳои босалоҳияти миллий ҳақ дорад.

Моддаи 9.

Ҳеҷ касро худсарона дастгир, ҳабс ё бадарға кардан мумкин нест.

Моддаи 10.

Ҳар як инсон барои муайян намудани ҳукуку ӯҳдадорихоёш ва муқаррар кардани асоснокии айбномаи ҷинояте, ки ба дӯши ӯ гузошта шудааст, ба таври баробарии комил ҳукуқ дорад, ки парванди ӯро суди мустақилу бетараф ошкоро ва бо риояи талаботи адолат баррасӣ намояд.

Моддаи 11.

Ҳар як инсоне, ки дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор дониста мешавад, ҳақ, дорад то замоне бегуноҳ дониста шавад, ки гуноҳаш дар муруфияи ошкорои судие, ки дар он барои ҳимояи ӯ тоаами имкониятҳо фароҳам оварда мешаванд, бо тартиби қонунӣ исбот нагардидааст.

Ҳеҷ касро барои содир кардани кирдоре ё беамалие, ки дар вақти содир шудани онҳо мувофиқи қонунҳои миллий ё ҳукуқи байналмилалӣ ҷиноят ҳисоб намегардид, маҳкум кардан мумкин нест. Ҳамчунин нисбат ба ҷазое, ки метавонист дар вақти содир шудани ҷиноят дода шавад, ҷазои саҳттар додан мумкин нест.

Моддаи 12.

Ба ҳаёти шахсӣ ва оилавии ҳеҷ як фард даҳолати худсарона намудан ва ба дахлнопазирии манзил, сирри мукотибот, шараф ва обрӯи ӯ худсарона сӯйқасд кардан мумкин нест. Ҳар як инсон ҳукуқ дорад, ки дар мавриди чунин мудохила ё сӯйқасд аз ҳимояи қонун истифода намояд.

Моддаи 13.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳудуди ҳар як давлат озодона рафтуомад кунад ва ба худ маҳалли зист интиҳоб кунад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки ҳар кишвар, аз ҷумла кишвари худро тарк кунад ва ба кишвари худ бозгардад.

Моддаи 14.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки аз таъқибот дар дигар кишварҳо паноҳгоҳ ҷӯяд ва аз ин паноҳгоҳ истифода намояд.

Дар мавриде, ки таъқибот воқеан дар асоси ҷинояти ғайрисиёсӣ ё кирдори муҳолифи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад, аз ин ҳақ истифода намудан мумкин нест.

Моддаи 15.

Ҳар як инсон ба шаҳрвандӣ ҳақ дорад.

Ҳеҷ касро худсарона аз шаҳрвандӣ ё аз ҳаққи тағйири шаҳрвандӣ маҳрум кардан мумкин нест.

Моддаи 16.

Мардон ва заноне, ки ба синни балоғат расидаанд, ҳақ доранд бидуни ягон маҳдудияти наҷодӣ, миллий ё динӣ издивоҷ кунанд ва оила бунед намоянд. Онҳо дар мавриди ақди никоҳ, дар давраи дар никоҳи якдигар будан ва ҳангоми бекор кардани он баробарҳуқуқанд.

Ақди никоҳ метавонад танҳо дар сурати ризоияти озодона ва пурраи ҳарду тарафи ба ақди никоҳ дароянда баста шавад.

Оила рӯкни табиӣ ва асосии ҷамъият буда, ба ҳимояи ҷамъият ва давлат ҳақ дорад.

Моддаи 17.

Ҳар як инсон ҳақ дорад амволро чи шахсан ва чи якҷоя бо дигарон ихтиёрдорӣ намояд.

Ҳеҷ кас набояд аз амволи худ худсарона маҳрум карда шавад.

Моддаи 18.

Ҳар як инсон ба озодии фикр, виҷдон ва дин ҳуқуқ дорад; ин ҳуқуқ аз тағйири озодонаи дин ва эътиқод, пайравии озодонаи дин ё эътиқоди худ чи бо тартиби инфирудӣ ва чи якҷоя бо дигарон, ба таври оммавӣ ё хусусӣ, дар таълим гирифтани, ибодат намудан ва расму оинҳои динӣ ва маросимиро иҷро кардан иборат аст.

Моддаи 19.

Ҳар як инсон ба озодии ақида ва баёни озодонаи он ҳақ дорад; ин ҳуқуқ; бемамониат нигоҳ доштани ақидаи худ, озодона, бо ҳар восита ва сарфи назар аз сарҳадоти давлатӣ, ҷустуҷӯ, дастрасу интишор намудани маълумоту ғояҳоро дар бар мегирад.

Моддаи 20.

Ҳар як инсон ҳаққи озодии ҷамъомадҳои ошошта ва иттиҳодияҳоро дорад.

Ҳеҷ як инсон наметавонад ба ягон иттиҳодия маҷбуран ҷалб карда шавад.

Моддаи 21.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, бевосита ё ба воситаи намоёндагоне, ки озодона интиҳоб шуданд, дар идораи корҳои кишвари худ ширкат намояд.

Ҳар як инсон дар кишвари худ ба хизмати давлатӣ ҳуқуқи баробар дорад.

Иродаи халқ бояд асоси ҳокимияти ҳукумат бошад; ин ирода бояд ба воситаи интиҳоботи давра ба давра ва бидуни сохтакорӣ, ки дар сурати маҷбурдории ҳаққи интиҳоботи умумӣ ва баробар бо роҳи овоздиҳии пинҳонӣ ё тавассути шаклҳои дигари баробар, ки овоздиҳии озодонаро таъмин менамоянд, ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 22.

Ҳар як инсон ҳамчун узви ҷамъият ба таъминоти иҷтимоӣ ва татбиқи ҳуқуқ барои нигоҳдории шараф ва инкишофи озодонаи шахсияти ӯ дар соҳаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ба воситаи саъю кӯшиши миллию ҳамкорию байналмилалӣ мутобиқи сохтор ва имкониятҳои ҳар як давлат ҳақ дорад.

Моддаи 23.

Ҳар як инсон дорои ҳаққи меҳнат, интиҳоби озодонаи кор ва шароити одилонаю мусоиди меҳнат ва ҳаққи ҳимоя аз бекорист.

Ҳар як инсон бидуни ягон таъбид барои кори баробар ба музди баробар ҳақ дорад.

Ҳар як коргар ба музди одилонаю қаноатбахш, ки зиндагии сазовори ҳар як инсон ва аҳли оилаи ӯро таъмин кунад, дар сурати зарурат бо дигар воситаҳои таъминоти иҷтимоӣ пурра гардонида шавад, ҳақ дорад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки иттифокҳои касаба созмон диҳад ва барои ҳимояи манфиатҳои худ ба иттифокҳои касаба дохил шавад.

Моддаи 24.

Ҳар як инсон ба истироҳату фароғат, аз ҷумла маҳдудияти оқилонаи рӯзи кор ва рухсатии пулакии даврӣ ҳақ, дорад.

Моддаи 25.

Ҳар як инсон ба чунин сатҳи зиндагӣ, аз ҷумла ҳӯрок, пӯшок, манзил, нигоҳубини тиббӣ ва таъминоти зарурии иҷтимоӣ, ки барои сиҳатию некӯаҳволии ҳуди ӯ ва оилааш зарур аст, ба таъминот дар ҳолатҳои бекорӣ, беморӣ, маъҷубӣ, бесаробон мондан, пиронсолӣ ё дигар ҳолатҳои маҳрумӣ аз воситаҳои зиндагӣ, ки бо сабабҳои новобаста аз ӯ ба вуҷуд меоянд, ҳақ дорад.

Модарону кӯдакон ба васоят ва кӯмаки махсус ҳақ доранд. Ҳамаи кӯдаконе, ки дар ақди никоҳ ва берун аз он таваллуд шудаанд, бояд аз ҳимояи иҷтимоии баробар истифода намоянд.

Моддаи 26.

Ҳар як инсон ҳуқуқи таҳсил дорад. Ақаллан таҳсили ибтидоӣ ва миёна бояд бепул бошад. Таҳсили ибтидоӣ бояд ҳатмӣ бошад. Таълими техникӣ ва касбӣ бояд дастраси ҳамагон бошад. Таҳсили олӣ бояд мувофиқи қобилияти ҳар кас ба ҳама як ҳел дастрас бошад.

Мақсади таълим бояд рушди ҳамаҷонибаи шахсияти инсон, афзоиши эътиром ба ҳуқуқи озодиҳои инсон бошад. Таълим бояд ба ҳусни тафохум, бурдборию дӯстии миёни тамоми миллатҳо, гурӯҳҳои наҷодӣ ва мазҳабӣ ва ҳамчунин ба вусъати ғайолияти Созмони Милали Муттаҳид дар роҳи ҳифзи сулҳ мусоидат намояд.

Волидайн дар бобати интиҳоби навъи таълим барои фарзандони хурдсол ҳаққи аввалият доранд.

Моддаи 27.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳаёти фарҳангии ҷомеа озодона ширкат варзад, аз ҳунар баҳра барад, дар пешрафти илм саҳм гирад ва аз дастовардҳои он истифода намояд.

Ҳар як инсон ба ҳифзи манфиатҳои моддию маънавии худ, ки самараи корҳои илмӣ, адабӣ ё ҳунарии ӯ мебошанд, ҳақ дорад.

Моддаи 28.

Ҳар як инсон ба тартиботи иҷтимоӣ байналмилалӣ, ки дар он ҳуқуқи озодиҳои дар ҳамин Эълومия зикршуда комилан амалӣ шуда метавонанд, ҳақ дорад.

Моддаи 29.

Ҳар як инсон дар назди ҷомеае, ки рушди озод ва камолоти шахсияти ӯ фақат дар он имконпазир аст, ӯҳдадор мебошад.

Ҳар як инсон дар бобати татбиқи ҳуқуқи озодиҳои худ бояд танҳо ба дараҷае маҳдуд карда шавад, ки аз тарафи қонун фақат бо мақсади таъмини эътирофу эътиромии ҳуқуқи озодиҳои дигарон ва қонун гардонидани талаботи одилонаи ахлоқӣ, тартиботи ҷамъиятӣ ва осудаҳолии умумӣ дар шароити ҷомеаи демократӣ муқаррар карда шудааст.

Татбиқи ин ҳуқуқи озодиҳо ба ҳеҷ ваҷҳ набояд ҳилофи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад.

Моддаи 30.

Ҳеҷ як аз муқаррароти ҳамин Эълomia набояд барои ба давлате, гурӯҳе ё фарде додани ҳуқуқе тафсир шавад, ки ба ягон фаъолият ё кирдоре, ки мақсад аз он бекор кардани ҳуқуқу озодиҳои дар ҳамин Эълomia баён шуда бошад, асос гардад.